

MICHAŁ LIPIŃSKI CM, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy w Krakowie
<http://orcid.org/0000-0002-4967-3949>

michalem@wp.pl

ADAM SEJBUK CM,

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy,

<http://orcid.org/0000-0001-6936-3027>

adamsejbukcm@gmail.com

SZCZEPAN SZPOTON CM,

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy

<http://orcid.org/0000-0002-2609-256X>

szczepan.szpoton@upjp2.edu.pl

SPOWIEDŹ GENERALNA W POSŁANNICTWIE ZGROMADZENIA KSIĘŻY MISJONARZY I JEJ OWOCE W ŻYCIU WSPÓLNOTY KOŚCIOŁA

STRESZCZENIE: Artykuł prezentuje spowiedź generalną jako jedno z najważniejszych zadań Zgromadzenia Księży Misjonarzy. Jest ona powiązana z trzema głównymi filarami duchowości tejże wspólnoty założonej przez św. Wincentego a Paulo, którymi są: misja (misje parafialne i misje zagraniczne *ad gentes*), miłosierdzie (działalność charytatywna) i formacja (przygotowanie do dobrego spełniania powołania). Praktyka spowiedzi generalnej wydaje owoce nie tylko w życiu osobistym, ale także w życiu społecznym, bowiem poprzez osobiste nawrócenie, wpływa na poprawę kondycji moralnej całej wspólnoty wierzących, jaką jest Kościół.

SŁOWA KLUCZOWE: św. Wincenty a Paulo, Zgromadzenie Księży Misjonarzy, spowiedź generalna, misje ludowe, misje zagraniczne, dzieła miłosierdzia, formacja.

GENERAL CONFESSION IN THE MISSION OF THE CONGREGATION OF MISSIONARY FATHERS AND ITS FRUITS IN THE LIFE OF THE COMMUNITY OF THE CHURCH IN POLAND AND ABROAD

ABSTRACT: The article presents general confession as one of the most important tasks of the Congregation of Missionary Fathers. It is linked to the three main pillars of the spirituality of this community founded by St Vincent de Paul, which are: mission (parish missions and foreign missions *ad gentes*), charity (charitable work) and formation (preparation for the good fulfilment of vocation). The practice of general confession bears fruit not only in personal life, but also in social life, for through personal conversion, it improves the moral condition of the entire community of believers, which is the Church.

KEYWORDS: St Vincent de Paul, the Congregation of Missionary Fathers, general confession, popular missions, foreign missions, charitable work, formation

Translated by Joanna Szczepańska-Włoch

Spojrzenie na człowieka w duchu Objawienia domaga się dostrzeżenia faktu, że jest najdoskonalszym ze stworzeń (por. Rdz 1, 26-31; Ps 8) i uznania grzeszności i niedoskonałości (por. Rdz 3). Mimo to człowiek, stworzony na obraz i podobieństwo Boże (por. Rdz 1, 27), jest powołany do świętości, do czego zachęca Jezus: „Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski” (Mt 5, 48) i o czym przypomina św. Paweł: „W Nim bowiem wybrał nas przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem” (Ef 1, 4). Środkiem do odzyskania czystości duszy jest sakrament pokuty i pojednania, którego jednym z istotnych elementów jest wyznanie grzechów. Szczególnym rodzajem spowiedzi jest spowiedź generalna.

Spowiedź generalna w praktyce Kościoła

Spowiedź generalna jest definiowana jako spowiedź z całego życia lub z dłuższego okresu¹. Są sytuacje, w których jest ona konieczna, a mianowicie:

- gdy podczas jednej z poprzednich spowiedzi zaniedbany został jeden z istotnych aktów przystępującego do sakramentu pokuty i pojednania, co spowodowało nieważność tej i następnych spowiedzi;
- gdy spowiednik lub kierownik duchowy uzna za wskazane jej odprawienie, aby lepiej poznać penitenta;
- przed podjęciem ważnych, życiowych decyzji, np. związanych z wyborem życiowego powołania lub np. w czasie odprawiania ćwiczeń duchownych – w tradycji ignacjańskiej praktykuje się ją na zakończenie pierwszego ich tygodnia;
- gdy penitent podejmuje decyzję o dogłębnym nawróceniu;
- gdy penitent jeszcze jej nie odprawiał, a doświadcza niepokoju sumienia;
- w bliskości śmierci, zwłaszcza w przypadku osób starszych i śmiertelnie chorych².

¹ Por. W. Królikowski, *Spowiedź generalna. Istota – cel – metoda w ujęciu ignacjańskim*, [w:] *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*, red. J. Augustyn, S. Cyran, Kraków 2005, s. 395; D. Pietras, *Spowiedź generalna (spowiedź życia)*, http://pietrasdawid.pl/sites/default/files/inne-opracowania/spowiedz_generalna.pdf (2023-04-26); P. Śliżewski, *Spowiedź z całego życia. Jak ją zrobić*, <https://dobraspowiedz.pl/artykuly-spowiedz/spowiedz-z-calego-zycia-jak-ja-zrobic/> (2023-04-26).

² Por. W. Królikowski, *Spowiedź generalna. Istota – cel – metoda*, s. 398-399.

Już św. Tomasz z Akwinu (1224/1225-1274) akcentował, że spowiedź generalna przynosi korzyści duchowe dla odprawiającego ją, o czym mówił i proponował jej odprawienie nawet, jeśli wcześniejsze spowiedzi były ważne. Praktykę tę potwierdziło Magisterium Kościoła w osobie papieża Benedykta XI (1240-1304), który wydał konstytucję *Intem cunctas* oraz nauczanie Soboru Trydenckiego³. Inny propagator spowiedzi generalnej – św. Ignacy Loyola (1491-1556) sam doświadczył jej skutków odprawiawszy ją dwukrotnie w ciągu swego życia, a mianowicie najpierw w Monseracie w 1522 r., a następnie w Wenecji w 1557 r. po ukończeniu studiów i przyjęciu święceń kapłańskich. Później w *Ćwiczeniach duchownych*, stanowiących najważniejsze z jego dzieł, ukazywał ją jako „uprzywilejowane miejsce wyraźnej i znaczącej odnowy chrześcijańskiego życia sakramentalnego”⁴.

Wśród korzyści płynących z odprawienia spowiedzi generalnej wymienić należy: głębsze przeżycie skruchy i pokuty, lepsze poznanie siebie, lepsze uświadomienie sobie własnej grzeszności, wzbudzenie głębszego żalu za grzechy, lepsze poznanie penitenta i przygotowanie się do jak najgodniejszego przyjęcia Chrystusa w Eucharystii⁵. Istnieją jednak okoliczności, w których spowiedź generalna jest niewskazana lub wręcz szkodliwa – ma to miejsce zwłaszcza w przypadku osób dotkniętych skrupułami, gdyż nie przyjmują one faktu, że grzechy powszednie gładzone są przez czyny pobożne i akt żalu, przyjęcie Komunii świętej. Ponadto w przypadku niektórych osób istnieje niebezpieczeństwo braku wiary w Boże miłosierdzie i skuteczność sakramentu pokuty i pojednania⁶.

Znaczenie spowiedzi generalnej w działalności św. Wincentego a Paulo i Zgromadzenia Księży Misjonarzy

W dziedzinie uznawania roli spowiedzi generalnej w życiu Kościoła ważną rolę odgrywa św. Wincenty a Paulo (1581-1660). Przyznawał

³ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 281.

⁴ Por. W. Królikowski, *Spowiedź generalna. Jak to zrobić*, <https://jaksiespowiadac.pl/2017/01/02/spowiedz-generalna-jak-to-zrobic/> (2023-04-26).

⁵ Por. W. Królikowski, *Spowiedź generalna. Istota – cel – metoda*, s. 398-402; Tenże, *Spowiedź generalna. Jak to zrobić*.

⁶ Por. W. Królikowski, *Spowiedź generalna. Istota – cel – metoda*, s. 398; P. Matuska, *A szentgyónás. Út a lelkiismeret tisztaságához és a lélek békéjéhez*, Budapest [b.r.], s. 49; D. Pietras, *Spowiedź generalna*.

doniosłą rolę tej praktyki w posłudze Zgromadzenia Księża Misjonarzy, gdyż już same początki wspólnoty związane są właśnie z wydarzeniem spowiedzi generalnej⁷. Realizacja tego zadania przez misjonarzy została usankcjonowana kontraktem fundacyjnym wspólnoty podpisanym między panem Philipem-Emmanuelem de Gondi i jego żoną Françoise-Marguerite de Silly, a św. Wincentym a Paulo w dniu 17 kwietnia 1625 r., w którym jest mowa o powołaniu do istnienia wspólnoty kilku wykształconych, pobożnych i zdolnych duchownych, którzy bezinteresownie i zrezygnowawszy z beneficjów i godności kościelnych, całkowicie by się poświęcili dziełu głoszenia kazań, pouczania, zachęcania i katechizowania ubogich i słuchania spowiedzi generalnej z całego minionego życia⁸. Zadanie to zostało również wymienione w zatwierdzeniu wspólnoty przez arcybiskupa Paryża z dnia 24 kwietnia 1626 r.⁹. Następnie oba wspomniane wyżej dokumenty zostały przytoczone w akcie stowarzyszenia pierwszych misjonarzy z 4 września 1626 r.¹⁰ oraz w bulli zatwierdzającej Zgromadzenie Księża Misjonarzy w Kościele powszechnym wydanej 12 stycznia 1632 przez papieża Urbana VIII, w którym słuchanie spowiedzi generalnej jest wymienione jako jedno z głównych zadań wspólnoty¹¹. Zadanie to zostało także wymienione jako zobowiązanie wobec odprawiających ćwiczenia duchowne w opactwie św. Łazarza w dokumencie z dnia 31 grudnia 1632 r. nadającym go w posiadanie Zgromadzenia Księża Misjonarzy¹² i w bulli papieża Aleksandra VII z 18 kwietnia 1655 r.¹³.

Gdy chodzi o sakrament pokuty, św. Wincenty był wierny oficjalnemu nauczaniu Kościoła. Szczególnie zaś troszczył się o wierność wskazaniami Soboru Trydenckiego¹⁴. Zwracał uwagę, że najczęściej spotykanym problemem przy sprawowaniu sakramentu pokuty jest

⁷ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, [w:] *Słownik duchowości wincentyńskiej. Tom 2. N – Ż*, tłum. W. Bomba, Kraków 1997, s. 284.

⁸ Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, Paris 1925, s. 198.

⁹ Por. tamże, s. 203.

¹⁰ Por. tamże, s. 204.

¹¹ Por. tamże, s. 260.

¹² Por. tamże, s. 275.

¹³ Por. tamże, s. 376.

¹⁴ Por. *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, Katowice 1998, VI, 464; M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 279.

usposobienie penitenta, który nie wzbudza żalu za popełnione grzechy¹⁵. Z tym związane jest wydarzenie, które wg L. Abelly'ego miało miejsce pod koniec roku 1616 (współczesne badania mówią, że miało to miejsce w grudniu 1616 r. lub w styczniu 1617 r.). Wówczas mieszkańiec francuskiej wioski Gannes, będąc bliskim śmierci, wyspowiadał się z grzechów, które przez długi czas tał przystępując do sakramentu pokuty i pojednania. Zaraz też wyznał wobec wszystkich zgromadzonych w jego domu: „Skazałbym się na potępienie, gdybym nie odbył tej spowiedzi generalnej”¹⁶. Słowa te wzbudziły pytania u pani de Gondi o to, co należałby czynić, bowiem uznała, że przypadek ten z pewnością nie jest odosobniony¹⁷. Odpowiedzią na tę sytuację było kazanie na temat spowiedzi generalnej wygłoszone 25 stycznia 1617 r. w leżącym w pobliżu Gannes Folleville. Okazało się ono bardzo owocne, czego wyrazem były rzesze wiernych, które pragnęły odprawić spowiedź z całego życia, a ich liczba była tak wielka, że koniecznym było poproszenie o pomoc jezuitów z Amiens¹⁸. Św. Wincenty a Paulo uznawał te wydarzenia za początek Zgromadzenia Księży Misjonarzy. Wydarzenia te stały się sposobnością do odkrycia faktu, że wielu dobrych mieszkańców wsi obawia się i odczuwa wstyd przed wyznawaniem grzechów przed swoimi proboszczami¹⁹. W znacznej mierze wynikały one z przepisów kanonicznych regulujących kto u kogo może się spowiadać. Budziły one obawy i niejednokrotnie skłaniały do nieszczerzego wyznania grzechów²⁰. Warto tu nadmienić, że obecnie prawo kanoniczne mówi o możliwości swobodnego wyboru spowiednika: „Każdemu wiernemu wolno wyznać swoje grzechy wybranemu przez siebie spowiednikowi, także innego obrządku, zatwierdzonemu zgodnie z prawem”²¹.

¹⁵ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 283.

¹⁶ L. Abelly, *La vie du vénérable serviteur de Dieu Vincent de Paul*, ks. I, rozdz. 8, p. 32, za: A. Orcajo, *Św. Wincenty a Paulo*, s. 76; Por. Por. Wincenty a Paulo, *św., Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 1, Kraków 2015, s. 107; Wincenty a Paulo, *św., Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. K. Potok, t. 9, Kraków 2016, s. 56-57.

¹⁷ Por. A. Orcajo, *Św. Wincenty a Paulo*, s. 76.

¹⁸ Por. L. Abelly, *La vie...*, ks. I, rozdz. 13, p. 34, za: A. Orcajo, *Święty Wincenty a Paulo*, s. 77.

¹⁹ Por. Wincenty a Paulo, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 12, Kraków 2018, s. 16.

²⁰ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 286.

²¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 8 grudnia 2021 r. Zaktualizowany przekład*

Spośród okoliczności, w których konieczne jest odprawienie spowiedzi generalnej, św. Wincenty a Paulo (1581-1660) – założyciel Zgromadzenia Księży Misjonarzy – podczas swej działalności wymieniał: niewłaściwie odprawiony rachunku sumienia, braku żalu za grzechy, gdy zaniebano obie te rzeczy, kiedy brakowało postanowienia, by więcej już nie obrażać Boga²². W jego czasach bardzo często konieczność jej odprawienia wynikała z ignorancji religijnej, z braku wiedzy katechizmowej odnoszącej się do przygotowania się do sakramentu pokuty i pojednania. Należy jednak także zauważyć, że niekiedy spowiedź generalna jest konieczna ze względu błąd popełniony przez spowiednika (np., gdy nie użył formuły sakramentalnej, której nie wolno zmieniać) i takie przypadki były bardzo powszechne we Francji w czasach, kiedy powstawało Zgromadzenie Księży Misjonarzy, tzn. w początkach XVII w.²³.

Św. Wincenty a Paulo znał też dzieło A. Arnaulda *O częstej Komunii świętej* i zdawał sobie sprawę, że częste przyjmowanie Najświętszego Sakramentu Ołtarza wymaga odpowiedniego przygotowania, przy czym starał się nie popadać w nadmierny rygorizm praktykowany przez jansenistów ani w poglądy skłonnych do laksyzmu²⁴. Owocami spowiedzi generalnej według św. Wincentego a Paulo są: odpuszczenie grzechów co do winy, zamiana kary wiecznej na doczesną, zmniejszenie kary doczesnej, przywrócenie łaski, darów Ducha Świętego, cnót i zasług utraconych przez grzech²⁵. Zachęta do jej odprawienia nie była jednak czymś powszechnym w czasach św. Wincentego a Paulo, który proponował jej odprawienie np. przed wizytacją biskupią, co miało uczynić tę wizytację owocniejszą²⁶. Zachęta do tej praktyki została wymieniona w dokumentacji procesu ustnego prowadzonego w 1642 r. przed jego beatyfikacją jako jeden z charakterystycznych rysów jego duchowości²⁷.

---

na język polski, kan. 991, <https://www.ekai.pl/kodeks-prawa-kanonicznego-publikujemy-uaktualnione-polskie-tlumaczenie/> (2024-10-25).

²² Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, s. 60.

²³ Por. A. Orcajo, *Święty Wincenty a Paulo. Studium duchowości. Wybór tekstów*, tłum. J. Dukala, Kraków 2012, s. 77; M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 281; P. Matyska, *A szentgyónás*, Budapest [b.r.], s. 49.

²⁴ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 277.

²⁵ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 281.

²⁶ Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, s. 59; M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 285.

²⁷ Por. Vincent de Paul, *Correspondence, entretiens, documents*, s. 296.

Jak już wspomniano, św. Wincenty zwracał też uwagę, że ważność posługi spowiedniczej zależy nie jedynie od przygotowania przystępującego do tego sakramentu, ale i od jego szafarza. Podkreślał, że kapłan jest jedynym szafarzem tego sakramentu²⁸. Głosząc to odwoływał się do dokumentów Soboru Trydenckiego oraz powoływał się na autorytet współczesnych sobie specjalistów z zakresu teologii moralnej. W przygotowaniu kandydatów do święceń uważał za konieczne poruszanie zagadnień takich jak: znajomość Nowego Testamentu jako księgi księży, spowiedników i kierowników duchowych, definicja grzechu i rozróżnianie grzechu śmiertelnego i powszedniego, grzechy przeciw szóstemu przykazaniu (w odniesieniu do tych grzechów zalecał szczególną ostrożność i delikatność) i grzechy przeciw obowiązkom stanu, grzechy wymagające restytucji, grzechy zarezerwowane dla biskupa miejsca, grzechy przeciw ślubom, formuła rozgrzeszenia i zobowiązania penitenta. Równocześnie zwracał uwagę na niezbędne przymioty spowiednika, wśród których wymieniał: roztropność, przykładne życie, stan łaski, dobra intencja, współczucie i miłość względem penitentów, unikanie nadmiernej surowości i cierpliwość. Przekazywał też wiedzę o miejscu sprawowania sakramentu pokuty i stroju szafarza²⁹. Elementy te miały przyczynić się do dobrego przygotowania kandydatów do święceń do dobrego sprawowania posługi spowiedniczej. Zdawał sobie bowiem sprawę z tego, że mimo wielkiej liczby duchownych, mało było dobrych spowiedników. Podkreślał też konieczność większego akcentowania aspektu duchowego spowiedzi, a nie prawnego³⁰.

Spowiedź generalna w posłudze kapłanów ze Zgromadzenia Księża Misjonarzy została powiązana z tym, co stanowi filary jego duchowości przekazanej przez św. Wincentego a Paulo. Są nimi: misja (zwłaszcza misje ludowe i misje zagraniczne *ad gentes*), miłosierdzie (działalność charytatywna) i formacja (zarówno osób duchownych, bądź przygotowujących się do wstąpienia do tego stanu, jak i świeckich).

Spowiedź generalna i misja

Spowiedź generalna od samego początku stanowiła istotny element działalności misyjnej – misji ludowych (parafialnych) i misji zagranicznych

²⁸ Por. J 20, 22-23; *Breviarium fidei*, VII, 453.

²⁹ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 282.

³⁰ Por. tamże, s. 286.

(*ad gentes*) – Zgromadzenia Księża Misjonarzy. Zobowiązanie to zawierała *Reguły wspólne*: „Zgromadzenie składa się z kapłanów i braci. Do obowiązków księży należy: za wzorem Chrystusa i Jego uczniów obchodzić miasteczka i wioski, głosić tam kazania i katechizować podając prostaczkom chleb słowa Bożego, doradzać spowiedź generalną z całego życia i słuchać tej spowiedzi”³¹. Następnie w konferencji, w której wyjaśniał ten fragment *Reguł wspólnych* mówił, iż celem zgromadzenia jest pomoc biednym mieszkańcom wsi przez nauczanie ich cnót chrześcijańskich i pomoc do dobrego życia, a jednym ze środków do tego jest pomoc w dobrym odprawieniu spowiedzi generalnej³². Szczególnie miało to miejsce w czasie misji parafialnych przeprowadzanych zawsze za zgodą biskupa miejsca³³. Działalnością swą obejmowali różne regiony Francji, jak Szampania, archidiecezja Sens, diecezje Châlons, Troyes, Soissons, Beauvais, Amiens, Chartres, a przede wszystkim obszary należące do państwa de Gondi, gdzie zobowiązani byli do przeprowadzania misji co pięć lat³⁴. Zachęcał też do wierności w otaczaniu opieką ubogich mieszkańców wsi i przypominał, że nie są adresatami postęgi misjonarskiej np. siostry zakonne³⁵. W celu umożliwienia odprawienia spowiedzi generalnej przez jak największą liczbę parafian, misje ludowe trwały nawet miesiąc lub dwa³⁶.

Św. Wincenty a Paulo regularnie dzielił się ze wspólnotą Zgromadzenia Księża Misjonarzy w konferencjach, powtórzeniach rozmyślenia i listach owocami pracy w różnych miejscach. W czasie misji parafialnych praktyka ta uznawana była dla każdej grupy wierzących – zarówno biednych mieszkańców wsi, jak i ludzi bardzo wykształconych nawet z samej stolicy Francji. O owocach zakończonych misji parafialnych dał świadectwo ks. Jean-Jacques Olier – uczestnik Konferencji Wtorkowych. Wspomina, że podczas misji sześciu kapłanów

³¹ *Reguły wspólne*, I, 2, [w:] *Konstytucje, Reguły wspólne Zgromadzenia Misji*, Kraków 2012, s. 85-86.

³² Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 12, s. 123.

³³ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 1, Kraków 2015, s. 98-99.

³⁴ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 99.

³⁵ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 12, s. 419.

³⁶ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 343-344.

wysłuchało ponad dwóch tysięcy spowiedzi generalnych, a dla wielu ludzi skorzystanie z niej wiązało się z wielkim poświęceniem, bo zmuszeni byli przybywać nawet z daleka, pośród niekorzystnych warunków atmosferycznych i niekiedy przez trzy lub cztery dni spali w stodołach³⁷. Z Genui doniesiono, iż bywało, że podczas misji ludowych spowiadało nawet osiemnastu kapłanów i odprawiono ponad trzy tysiące spowiedzi generalnych, które zaowocowały także pojednaniem się ludzi, pomimo tego, że wcześniejsze konflikty między doprowadziły nawet do dwudziestu trzech lub dwudziestu czterech zabójstw³⁸. W okolicach Lucerny osiem lub dziewięć tysięcy wiernych odprawiło spowiedź generalną, a misjonarze ze względu na ogromny tłum słuchaczy, zmuszeni byli głosić kazania na wielkim placu na zewnątrz kościoła. A miasto było trudnym ze względu na to, że wśród mieszkańców rozpowszechniony był zwyczaj noszenia broni – oprócz szpady wielu nosiło trzy lub cztery pistolety³⁹. Takie decyzje o nawróceniu wierni podejmowali nawet, jeśli zmuszeni byli przez wiele godzin oczekiwać w kościele na odprawienie spowiedzi⁴⁰. W czasie misji w Toul około pięciuset wiernych wyspowiadało się z całego życia, co zajęło miesiąc. Świadectwem ich gorliwości jest fakt, że uczynili to w czasie śnieżnej zimy⁴¹. W Limerick w 1650 r. około dwudziestu tysięcy mieszkańców miasta przygotowało się do Komunii św. przez odprawienie spowiedzi generalnej⁴², a w Viterbo tysiąc siedemset osób prawdziwie skruszonych przystąpiło do spowiedzi generalnej⁴³. Podobnie w pobliżu Turynu (z tego miasta wezwano kapłanów do pomocy w spowiadaniu pragnących pojednać się z Bogiem), mieszkańcy wykazali wielką troskę o nawrócenie się i podjęcie szczerzej pokuty. Wśród wiernych byli liczni przedstawiciele szlachty i żołnierze stacjonujący tam w koszarach, którzy przed wyruszeniem na wojnę,

---

³⁷ Por. tamże, s. 473.

³⁸ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 2, Kraków 2016, s. 728.

³⁹ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 734-735.

⁴⁰ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 7, Kraków 2023, s. 119.

⁴¹ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 638.

⁴² Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 4, Kraków 2020, s. 24.

⁴³ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 557.

co wiązało się z narażeniem życia, postanowili odprawić spowiedź z całego życia i uzewnętrzzniali swój żal nie wstydząc się łez⁴⁴. W czasie misji prowadzonej w Saint-Germain przybywali skorzystać ze spowiedzi generalnej mieszkańcy nawet odległych parafii⁴⁵. Misjonarze dawali szansę, aby każdy z mieszkańców miejscowości, w których odbywały się misje mógł przystąpić do spowiedzi generalnej⁴⁶. Fakt odpowiedniości spowiedzi misji ludowych z możliwością odprawienia spowiedzi generalnej potwierdzają misje dla dworu, które zostały zorganizowane w Sancey w sierpniu 1640 r.⁴⁷. Zatem wspomniane świadectwa ukazują, że już za życia św. Wincentego a Paulo owoce działalności misjonarskiej przekroczyły granice Francji.

Owoce misji było nie tylko pojednanie się z Bogiem, ale i z bliźnimi, czego konsekwencją było łagodzenie niekiedy bardzo zadawanych sporów pomiędzy zwaśnionymi⁴⁸. Bywało, że wśród uczestników misji byli ludzie, którzy trwali w grzechach ciężkich przez dziesięć, dwadzieścia, a nawet trzydzieści lat, a i bywali tacy, którzy w ciągu całego życia ani razu dobrze nie odprawili spowiedzi, a często stanowiło to dla nich trudność nawet podczas spowiedzi generalnej, pomimo uprzedniego przygotowania poprzez kazania i katechezy⁴⁹. Również w czasie misji zorganizowanych w okolicy Wielkanocy, na skutek kazania wygłoszonego w niedzielę Męki Pańskiej, decyzję o przystąpieniu do spowiedzi podjęli ludzie, którzy przez dziesięć, piętnaście lub szesnaście lat unikali tego sakramentu, po czym przystąpili do Komunii św. wielkanocnej. Wśród penitentów był też hugenot, który w Wielką Sobotę zgłosił się przygotowany do odprawienia spowiedzi generalnej, a następnego dnia przyjął Eucharystię⁵⁰.

Kapłani ze Zgromadzenia Księży Misjonarzy i ich współpracownicy zachęcali, by odprawienie spowiedzi generalnej i udział w misjach

⁴⁴ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 6., Kraków 2021, s. 370.

⁴⁵ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 11, Kraków 2017, s. 329.

⁴⁶ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 687.

⁴⁷ Por. tamże, s. 563-564.

⁴⁸ Por. tamże, s. 685.

⁴⁹ Por. W i n c e n t y a P a u l o, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 2, s. 55.

⁵⁰ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. K a p u ś c i a k, t. 6, Kraków 2021, s. 26.

parafialnych sprzyjał ożywieniu życia sakramentalnego, czego wyrazem było postanowienie regularnego przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania co dwa lub trzy miesiące⁵¹. Misje ludowe prowadziły też do oczyszczenia wspólnot parafialnych, czego wyrazem było to, że tam, gdzie się one odbyły nie spotykano czarowników i czarownic, a lud Boży przewyciężał ignorancję i grzech⁵². Wśród nawracających się byli nie tylko świeccy, ale i duchowni. W 1648 r. w Saché oprócz licznych nawróceń parafian, również proboszcz, wikariusz i pięciu duchownych przystąpiło do spowiedzi generalnej. Nadto bogaty mieszkaniec miejscowości zobowiązał się do systematycznego rozdawania u drzwi swego domu chleba potrzebującym dwa lub trzy razy w tygodniu⁵³. Nie była to praktyka odosobniona, bowiem w Charmes w pobliżu Toul wszyscy parafianie z proboszczem na czele wyświadczyli się z całego życia⁵⁴. Niekiedy w czasie misji parafialnych do spowiedzi generalnej przystępowali także duchowni i zakonnicy, którzy spowiadali się u siebie nawzajem⁵⁵.

Przeprowadzenie misji parafialnych, podczas których parafianie odprowadzali spowiedź generalną było zadaniem, które stawiali przed sobą proboszczowie, zwłaszcza kończący urząd, by zostawić następcy wspólnotę wiernych w jak najlepszym stanie⁵⁶. Niekiedy nakłanianie wiernych do nawrócenia bardzo opornie przynosiło owoce i często oprócz ludzkich wysiłków wymagało wytrwałej modlitwy – szczególnie skuteczną okazywało się wzywianie wstawiennictwa Maryi⁵⁷. Misjonarze, aby objąć swą działalnością jak najwięcej ludzi, wędrowali od jednej wsi do następnej⁵⁸. Spełnianie elementu istotnego dla powołania misjonarskiego wiązało się z ogromnym wysiłkiem duchownych prowadzących misje parafialne, którzy doświadczali niedostatku, wysiłek związany ze spowiadaniem, stał się przyczyną choroby⁵⁹.

Gdy chodzi o misje zagraniczne, św. Wincenty a Paulo powoływał się na doświadczenie misjonarzy z Berberii i Madagaskaru oraz

⁵¹ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 720.

⁵² Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 2, s. 509.

⁵³ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 337.

⁵⁴ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 711.

⁵⁵ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 6, s. 461.

⁵⁶ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 2, s. 392-393.

⁵⁷ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 205.

⁵⁸ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 427.

⁵⁹ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 2, s. 78.

misjonarzy posługujących na galerach, że niekiedy jeden kapłan posługuje wśród około dwustu skazańców i głosi im nauki oraz słucha spowiedzi generalnych niekiedy nieprzerwanie dniem i nocą przez piętnaście dni. Misjonarze udają się też do gospodarstw rolnych, by prosić panów o możliwość posługiwania wśród niewolników⁶⁰. Misjonarze mieli przywilej udzielania uczestnikom odprawiającym spowiedź z całego życia odpustu zupełnego⁶¹. Na działalność apostołską misjonarze wykorzystywali również czas podróży do krajów misyjnych, np. na Madagaskar, kiedy towarzyszom podróży dawali możliwość uczestniczenia we mszy świętej, przystępowania do sakramentu pokuty i prowadzili nabożeństwa czterdziestogodzinne⁶², organizowali modlitwy dla wiernych⁶³. Do spowiedzi przystępowali też protestanci – nie wyłączając pastorów i znamienite osobistości, czego przykładem jest wydarzenie ze Szkocji⁶⁴.

Również w Polsce podczas misji parafialnych przystępowali do spowiedzi ludzie, którzy przez wiele lat nie korzystali z sakramentu pokuty i pojednania⁶⁵. Niech zaświadczą o tym wybrane przykłady. Tak było choćby w Wieliczce w czasie misji trwających od 17 do 31 marca 1935 r., podczas której wyspiewali się prawie wszyscy parafianie. Podobnie było w tym samym roku w Zielonkach⁶⁶. W Prozorokach w czasie misji trwających od 26 kwietnia do 2 maja 1935 r., w czasie misji przystąpiło do spowiedzi 4.100 wiernych⁶⁷, a około 600 w Gródku w dniach od 18 do 21 czerwca 1936 r.⁶⁸ Wiadomo, że w czasie misji w Strzelcach Wielkich w powiecie brzeskim w diecezji tarnowskiej

⁶⁰ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 11, s. 257-258; T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 562.

⁶¹ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 102, 108.

⁶² Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 361; T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 6, s. 248-249; tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 7, s. 610.

⁶³ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 682.

⁶⁴ Por. T e n ż e *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 135-136.

⁶⁵ Por. H. K r ó l, *Idea misyjna u św. Wincentego a Paulo*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 38 (1935), nr 4, s. 399.

⁶⁶ Por. S. K a l l a, *Misje i rekolekcje Grupy Krakowskiej w r. 1935*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 39 (1936), nr 3-4, s. 198-200.

⁶⁷ Por. K. B r o d a, *Z działalności wileńskiej grupy misyjnej*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 39 (1936), nr 3-4, s. 232.

⁶⁸ Por. tamże, s. 237.

prawie wszyscy ich uczestnicy poprosili o spowiedź z całego życia⁶⁹, czy też w Krzeszowie, gdzie także młodszy mężczyźni przystąpili do spowiedzi generalnej⁷⁰. Od lutego do maja 1905 r. misjonarze udali się do ponad trzydziestu parafii, gdzie w sumie wyspiewiali 5.975 penitentów, a przy końcu maja liczba ta wzrosła do 7.722⁷¹. Taka skuteczność misji owocowała tym, że misjonarzy zapraszano do coraz to nowych parafii⁷².

Dla przykładu wspomnieć należy także wybrane wzmianki o licznych spowiedziach w misjach zagranicznych, na których posługiwali polscy misjonarze i tak np. w czasie rekolekcji ludowych prowadzonych w Sao Matheus w Paranie od 16 do 18 marca 1934 r. wielu wiernych przystąpiło do spowiedzi wielkanocnej, czy od 25 do 29 marca 1934 r. w Kurytybie, gdzie ponad 400 osób przystąpiło do spowiedzi⁷³. Posługujący w Nowym Orleanie misjonarze w 1908 r. podczas 18 misji wyspiewiali 14.900 penitentów, w 1909 – podczas 19 misji – 16.000, w 1910 r. podczas 18 misji wysłuchano 10.045 spowiedzi, w 1911 r. podczas 20 misji – 10.934, a od stycznia do kwietnia 1912 r. podczas 11 misji wyspiewiali 5.855 osób⁷⁴.

Spowiedź generalna i dzieła miłosierdzia

Przygotowanie do spowiedzi generalnej stanowi przykład współistnienia doświadczenia miłosierdzia Bożego i posługi miłosierdzia. Działalności charytatywnej towarzyszyło przygotowanie do spowiedzi generalnej. W dzieło to włączani byli świeccy – członkowie Bractwa Miłosierdzia i Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia oraz Pań Miłosierdzia. Pomagali oni ubogim podopiecznym, którzy pozbawieni byli możliwości słuchania kazań i katechez przygotować się do odprawienia spowiedzi generalnej, aby gdy umrą osiągnąć życie wieczne w niebie, a jeśli wyzdrowieją będą unikać obrażania Boga przez grzech,

⁶⁹ Por. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 13 (1907), nr 1, s. 32.

⁷⁰ Por. tamże, s. 39.

⁷¹ Por. tamże, s. 52-53.

⁷² Por. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 13 (1907), nr 2, s. 145-146.

⁷³ Por. J. Wiśliński, *Z niwy misyjnej na Ziemi św. Krzyża*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 39 (1936), nr 3-4, s. 214-215.

⁷⁴ Por. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 19 (1913), nr 3, s. 257.

a więc w obu przypadkach służy dobru⁷⁵. Był w tym realistą, bowiem bardzo często osoby chore w ówczesnej Francji nie mogły spodziewać się wyzdrowienia. Przestrzegał też przed chłodnym traktowaniem chorych, bo tylko w odpowiednim usposobieniu wypowiedziane słowo może odnieść skutek i napełnić ich duchem Jezusa⁷⁶. Św. Wincenty i współpracujący z nim od początku ks. Antoine Portail byli przekonani o błogosławionych owocach tej działalności⁷⁷.

Szarytkom św. Wincenty mówił, że nawet jeśli opuszczą modlitwę, aby usłużyć ubogiemu bliźniemu, to podejmują troskę o to, by nie umarli oni bez sakramentów. W ten sposób świadczyły miłosierdzie nie tylko względem ciała, ale i względem duszy i stawać się dla opuszczonych aniołami stróżami, ojcami i matkami⁷⁸. W duchu ewangelicznych słów „cokolwiek uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, mnie uczyniliście” (Mt 25, 40), posługa sióstr podejmowana miała być bez szorstkości i niecierpliwości, z serdecznością i dobrocią. Przy okazji świadczenia miłosierdzia co do ciała, miały zatroszczyć się również o życie duchowe, stopniowo przekazując konieczne pouczenia, bowiem pod względem formacji religijnej były to osoby będące na poziomie dzieci, dlatego miały postępować wobec nich jak matki karmiące dzieci, nie dające nadmiaru pokarmu, by dobrze przygotować ich na spotkanie z Panem⁷⁹.

Sw. Ludwika de Marillac współpracująca ze św. Wincentym a Paulo upominała też Panie Miłosierdzia, by szczególnie dotkniętych najcięższymi chorobami nie przeciążały nadmiernie wielością pouczeń nawet, jeśli nie odprawili spowiedzi generalnej, lecz by wyspowiadali się z grzechów, które mogli zataić lub zapomnieć i tym, które sobie przypomniał⁸⁰. Dzięki tej posłudze wierni mogli też skorzystać z nadzwyczajnych łask związanych np. z rokiem jubileuszowym⁸¹. W bulli papieskiej wydanej z jego okazji jako pierwszy warunek otrzymania odpustu

⁷⁵ Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 336; Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 11, s. 235; Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, s. 164, 565.

⁷⁶ Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 10, s. 311.

⁷⁷ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 9, s. 56.

⁷⁸ Por. tamże, s. 7.

⁷⁹ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 10, s. 309.

⁸⁰ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 323.

⁸¹ Por. Tamże, s. 678.

jubileuszowego było nawrócenie się całym sercem do Boga, czego wyrazem miało być odprawienie spowiedzi generalnej (jeżeli była ona potrzebna), ale i post w jeden albo trzy dni w tygodniu, jałmużna. Dlatego miał to być też czas szczególnej troski siostr miłosierdzia o własne zbawienie i tak samo jak inni, one również były przez św. Wincentego a Paulo zachęcane do odprawienia spowiedzi generalnej. Zwracał uwagę, że jest to praktyka wymagająca – po odprawieniu rachunku sumienia, którego podstawą winny być przykazania Boże i zobowiązania wynikające z regulaminu siostr miłosierdzia, a więc z obowiązków stanu, konieczne było wzbudzenie żalu za grzechy i mocne postanowienie poprawy⁸².

Równocześnie św. Wincenty a Paulo dając wskazania dotyczące życia i postępowania, podchodził bardzo indywidualnie i np. nie zobowiązywał bezwzględnie siostr miłosierdzia do odprawienia spowiedzi generalnej, lecz do niej zachęcał, a ostatecznie uzależniał to od konieczności skorzystania z tej praktyki⁸³. Szczególnie zachęcał do niej siostry odznaczające się brakiem skromności⁸⁴. Jednym z zadań siostr miłosierdzia było przygotowanie wiernych do odprawienia spowiedzi generalnej⁸⁵. Nawet nawróceni w l'Hôtel-Dieu, wśród których byli protestanci, którzy odprawili spowiedź generalną, udawali się przed Najświętszy Sakrament i zachęcali chorych do wzniesienia serca do Boga, godnego przystępowania do Komunii św. i czynili akty nadziei na miłosierdzie względem zmarłych i postanawiali więcej nie obrażać Boga, jeśli wyzdrowieją, a pomagały w tym Panie Miłosierdzia, które w ustalonym porządku odwiedzały chorych i nauczały ich prawd wiary⁸⁶. W XVII w. stanowiło to dowartościowanie roli kobiet w Kościele, bowiem większość wspomnianych wspólnot założonych przez św. Wincentego stanowiły kobiety, a panowało wówczas powszechne przekonanie, że w zagrożeniu życia sakramentu chrztu kobieta może udzielić tylko w przypadku nieobecności mężczyzny⁸⁷.

⁸² Por. T e n Ź e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 9, s. 47-48; T e n Ź e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 10, s. 223.

⁸³ Por. T e n Ź e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 9, s. 564.

⁸⁴ Por. T e n Ź e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 10, s. 671-672.

⁸⁵ Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, s. 562, 678.

⁸⁶ Por. tamże, s. 779, 795-796, 826-827.

⁸⁷ Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 11, s. 235.

Wyrazem troski, aby ludzie, którym posługiwały wspólnoty założone przez św. Wincentego a Paulo mogły jak najpełniej skorzystać ze skarbcza Bożego miłosierdzia, by nie misjonarze nie byli zmuszeni odsyłać osób, które dopuściły się grzechów zastrzeżonych biskupowi miejsca, wystąpił do Stolicy Apostolskiej, by móc z nich rozgrzeszać⁸⁸.

Miłosierdzia potrzebowali również ludzie zamożni, których także nie omijały choroby. Pewna osoba cierpiąca na niebezpieczną chorobę, która stała się przyczyną apatii i depresji, została przekonana do odprawienia spowiedzi generalnej, która trwała z krótkimi przerwami przez trzy lub cztery godziny. Owocem spowiedzi okazało się uwolnienie od tego stanu, a po wyzdrowieniu podjęła życie zakonne⁸⁹.

Działalność ta pełniona była nie tylko w domach chorych, ale i w instytucjach opiekuńczych, wśród których jedną z największych był paryski l'Hôtel-Dieu, w którym było sześciu kapłanów, których zadaniem było słuchanie spowiedzi generalnej, a ich wynagrodzenie zapewniały Panie Miłosierdzia i członkowie Bractwa Miłosierdzia⁹⁰. Do Pań Miłosierdzia pomagających w przygotowaniu chorych do odprawienia spowiedzi generalnej z całego dotychczasowego życia św. Wincenty a Paulo skierował specjalną konferencję. Przygotowanie to miało dokonywać się indywidualnie każdego dnia przez trzynaście lub czternaście pań. Miały one zatroszczyć się, by przygotowujący się do niej spełnili warunki dobrej spowiedzi⁹¹.

W Polsce w 1901 r. w domu im. Helclów w Krakowie w ciągu roku wypowiedano 1.560 osób⁹² oraz przygotowywano tam wiernych do spowiedzi wielkanocnej⁹³. W domu kleparskim organizowano rekolekcje dla ubogich, Dzieci Maryi i dla sióstr miłosierdzia i wysłuchano 8.440 spowiedzi⁹⁴. Prowadzono też działalność duszpasterską wśród chorych i w 1929 r. w szpitalu św. Łazarza w Krakowie wysłuchano 7.610 spowiedzi pacjentów⁹⁵.

⁸⁸ Por. T e n Ź e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 66.

⁸⁹ Por. T a m Ź e, s. 581-582.

⁹⁰ Por. V i n c e n t d e P a u l, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, s. 164.

⁹¹ Por. tamże, s. 762-767.

⁹² Por. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 8 (1902), nr 2, s. 50.

⁹³ Por. tamże, s. 57.

⁹⁴ Por. tamże, s. 53.

⁹⁵ Por. W. S z y m b o r, *Szpital św. Łazarza w Krakowie*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 40 (1937), nr 3-4, s. 132.

Spowiedź generalna i formacja

W 1657 r. Zgromadzenie Duchowieństwa Francuskiego przyjęło instrukcję św. Karola Boromeusza (1538-1584), która stanowiła przewodnik dla spowiedników. Poruszała ona zagadnienia takie, jak: przygotowanie spowiedników, przygotowanie penitentów, trudności w rozgrzeszaniu w niektórych przypadkach, wyznaczanie proporcjonalnych pokut i praktyka systematycznej spowiedzi⁹⁶.

Przygotowanie do spowiedzi generalnej miało na celu formację sumień wiernych. W dziedzinie tej św. Wincenty a Paulo był wierny nauczaniu Kościoła – szczególnie wskazaniom Soboru Trydenckiego⁹⁷. Wymagał od nich znajomości Nowego Testamentu, definicji grzechu i umiejętności rozróżniania między grzechem śmiertelnym i powszednim, znajomości grzechów przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, grzechów domagających się restytucji, grzechów zarezerwowanych i grzechów przeciw ślubom. Zwracał uwagę na ważność formuły rozgrzeszenia. Równocześnie zachęcał do roztropności penitenta i unikania nadmiernej surowości oraz ostrożność i delikatność, gdy mowa była o grzechach przeciw szóstemu przykazaniu⁹⁸. Zwracał też uwagę na niewłaściwość praktyki propagowanej zwłaszcza przez zwolenników jansenizmu, by rozgrzeszenie miało miejsce dopiero po odprawieniu pokuty⁹⁹ i pozwolenie takie otrzymał¹⁰⁰.

Siostronom miłosierdzia św. Wincenty proponował odprawienie spowiedzi generalnej każdego roku podczas rekolekcji i zachęcał, by wyznawali w niej grzechy popełnione od ostatniej takiej spowiedzi¹⁰¹. Św. Wincenty prosząc spowiedników zaznaczał np., że siostry nie będą przystępować do spowiedzi generalnej, lecz będzie to zwyczajna spowiedź¹⁰². Troszczył się też o sprawy praktyczne, i tak zabiegał o to, by dysponowano krótkimi rachunkami sumienia pomocnymi do odprawienia spowiedzi generalnej, a preferowanym ich autorem był św. Ludwik z Granady¹⁰³.

⁹⁶ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 278.

⁹⁷ Por. *Breviarium fidei*, VI, 464; M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 279.

⁹⁸ Por. M. Pérez-Flores, *Spowiedź*, s. 282.

⁹⁹ Por. tamże, s. 278-279.

¹⁰⁰ Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, conferences, documents*, t. 13, s. 60.

¹⁰¹ Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 10, s. 579.

¹⁰² Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 3, s. 188.

¹⁰³ Por. Tenże, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 331.

Przygotowanie do spowiedzi generalnej było również elementem ćwiczeń duchownych. Po odprawieniu spowiedzi generalnej, a więc w klasycznym opisie rozwoju życia duchowego po drodze oczyszczenia, kandydatkom do wspólnoty siostr miłosierdzia proponowane były jako tematy medytacji wydarzenia z życia Chrystusa oraz proponowano lekturę duchową – szczególnie pozycje zachęcające kobiety do pełnienia dzieł miłosierdzia. W dziele tym pomagała św. Ludwika de Marillac¹⁰⁴. Do misjonarzy celem odprawienia ćwiczeń duchownych przybywali też świeccy. Trwały one sześć do ośmiu dni. Przyjmowano na nie tych, którzy pragnęli odprawić spowiedź generalną, by doskonalej służyć Bogu stosownie do swego stanu życia oraz osoby, które miały zamiar wstąpienia do Zgromadzenia Księży Misjonarzy¹⁰⁵. Podobne owoce pracy misjonarskiej odnotowane zostały i w Polsce, np. w kościele na krakowskim Kleparzu organizowano rekolekcje ludowe dla mężczyzn i młodzieńców oraz dla kobiet i dziewcząt¹⁰⁶.

Św. Wincenty a Paulo był przekonany, że spowiedź generalna jest środkiem formacji kandydatów do kapłaństwa. W początkach XVII w. pierwszą formą przygotowania do przyjęcia święceń były rekolekcje organizowane w poszczególnych diecezjach, co stanowiło nawiązanie do dawnego zwyczaju, gdy biskupi gromadzili na kilkudniowe pouczenie pragnących przyjąć święcenia. Często rekolekcje te odbywały się w domach misjonarskich i istotnym ich elementem obok powtórzenia teologii moralnej, zasad sprawowania sakramentów, było odprawienie spowiedzi generalnej z dotychczasowego życia¹⁰⁷. Mimo, że w odniesieniu do zobowiązania przez Sobór Trydencki do zakładania seminariów w diecezjach, była to bardzo minimalistyczna forma przygotowania do przyjęcia święceń, to i tak napotykała ona na opory, o czym świadczy list z 1643 r. od księży z konferencji dla duchownych w Noyon, w którym mowa jest o tym, że kandydaci do święceń początkowo sprzeciwiali się w ogóle wzięciu udziału w rekolekcjach, a szczególnie odprawieniu spowiedzi generalnej, to jednak poruszeni pierwszą z wygłoszonych nauk, zmienili swoje nastawienie¹⁰⁸.

¹⁰⁴ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 280.

¹⁰⁵ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 7, s. 536-537.

¹⁰⁶ Por. „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R. 8 (1902), nr 2, s. 50.

¹⁰⁷ Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 1, s. 260.

¹⁰⁸ Por. T e n ż e, *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 2, s. 471.

Praktyka spowiedzi generalnej i zwyczajnej była stosowana również w Polsce w seminariach diecezjalnych prowadzonych przez misjonarzy. Spowiedź generalną odprawiali kandydaci do Zgromadzenia Księża Misjonarzy i do seminariów diecezjalnych podczas pierwszych rekolekcji i miała ona być odprawiona nawet, jeśli przy okazji wcześniejszych spowiedzi nie było braków. Stanowiła ona narzędzie do dokładniejszego poznania kandydata, który przez czas formacji seminaryjnej nie powinien zmieniać spowiednika. Ponadto podczas rekolekcji po wakacjach klerycy odprawiali spowiedź rozszerzoną, która była odmianą spowiedzi generalnej. Obejmowała ona okres jednego roku – od poprzednich rekolekcji¹⁰⁹. W formacji seminaryjnej misjonarze zachęcali przyszłych duchownych, aby od nupturientów wymagali odprawienia spowiedzi generalnej¹¹⁰.

Podobnie już wyświęceni kapłani gromadzący się na Konferencjach Wtorkowych stanowiących zaczątek formacji ciągłej duchowieństwa, na początku odprawiali spowiedź generalną¹¹¹. W Zgromadzeniu Księża Misjonarzy istniała praktyka przystępowania do spowiedzi generalnej przy końcu życia, czego przykładem jest taka spowiedź odprawiona przez ks. Thibault¹¹².

Podsumowując, można stwierdzić, że spowiedź generalna, która znalazła się u początków Zgromadzenia Księża Misjonarzy i która z woli założyciela – św. Wincentego a Paulo – związana była z trzema filarami jego duchowości misjonarskiej: misją, miłosierdziem i formacją, miała swe istotne miejsce w działalności misjonarzy w Polsce. Praktyka spowiedzi generalnej w działalności misjonarskiej pokazuje też znaczące oddziaływanie społeczne, ponieważ korzystało z niej wielu wiernych w Kościele. Choć odprawiana jest indywidualnie, to jednak jak grzech, nawet najbardziej osobisty, ma swój wymiar społeczny i jest raną dla całej wspólnoty wierzących¹¹³, tak i wymiar społeczny posiada nawrócenie, które jest odwróceniem się od grzechu i zwróceniem się do Boga.

¹⁰⁹ Por. J. Dukała, *Formacja alumnów diecezjalnych przez księży misjonarzy w latach 1675-1864*, „Nasza Przyszłość”, R. 1996, z. 86 s. 28.

¹¹⁰ Por. tamże, s. 67.

¹¹¹ Por. Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, s. 128.

¹¹² Por. Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, t. 5, s. 410.

¹¹³ Por. Jan Paweł II, św., *Adhortacja apostolska Reconciliatio et paenitentia*, 16.

BIBLIOGRAFIA

- „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 13 (1907), nr 1.
- „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 13 (1907), nr 2.
- „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 19 (1913), nr 3.
- „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 8 (1902), nr 2.
- Abelly L., *La vie du vénérable serviteur de Dieu Vincent de Paul*, Paris 1667.
- Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, Katowice 1998, VI, 464.
- Broda K., *Z działalności wileńskiej grupy misyjnej*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 39 (1936), nr 3-4, s. 223-238.
- Dukała J., *Formacja alumnów diecezjalnych przez księży misjonarzy w latach 1675-1864*, „Nasza Przeszłość” 86 (1996), s. 11-70.
- Jan Paweł II, św., Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia*, 16.
- Kalla S., *Misje i rekolekcje Grupy Krakowskiej w r. 1935*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 39 (1936), nr 3-4, s. 197-206.
- Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 8 grudnia 2021 r. Zaktualizowany przekład na język polski*, kan. 991, <https://www.ekai.pl/kodeks-prawa-kanonicznego-publikujemy-uaktualnione-polskie-tlumaczenie/> [dostęp: 2024-10-25].
- Król H., *Idea misyjna u św. Wincentego a Paulo*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, R 38 (1935), nr 4, s. 389-401.
- Królikowski W., *Spowiedź generalna. Istota – cel – metoda w ujęciu ignacjańskim*, [w:] *Sztuka spowiadania. Poradnik dla księży*, red. J. Augustyn, S. Cyran, Kraków 2005, s. 395.
- Królikowski W., *Spowiedź generalna. Jak to zrobić*, <https://jaksiespowiadac.pl/2017/01/02/spowiedz-generalna-jak-to-zrobic/> [dostęp: 2023-04-26].
- Matuska P., *A szentgyónás. Út a lelkiismeret tisztaságához és a lélek békéjéhez*, Budapest [b.r.], s. 49.
- Orcajo A., *Święty Wincenty a Paulo. Studium duchowości. Wybór tekstów*, tłum. J. Dukała, Kraków 2012, s. 77.
- Pérez-Flores M., *Spowiedź*, [w:] *Słownik duchowości wincentyńskiej. Tom 2. N – Ź*, tłum. W. Bomba, Kraków 1997, s. 281.
- Pietras D., *Spowiedź generalna (spowiedź życia)*, http://pietrasdawid.pl/sites/default/files/inne-opracowania/spowiedz_generalna.pdf [dostęp: 2023-04-26].
- Reguły wspólne*, I, 2, [w:] *Konstytucje, Reguły wspólne Zgromadzenia Misji*, Kraków 2012, s. 85-86.
- Szymbor W., *Szpital św. Łazarza w Krakowie*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 40 (1937), nr 3-4, s. 127-133.
- Śliżewski P., *Spowiedź z całego życia. Jak ją zrobić*, <https://dobraspowiedz.pl/artykuly-spowiedz/spowiedz-z-calego-zycia-jak-ja-zrobic/> [dostęp: 2023-04-26].

- Vincent de Paul, saint, *Correspondance, entretiens, documents*, t. 13, Paris 1925.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 12, Kraków 2018.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, , tłum. K. Potok, t. 9, Kraków 2016.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 1, Kraków 2015.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 2, Kraków 2016.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 4, Kraków 2020.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 6., Kraków 2021.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 11, Kraków 2017.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 7, Kraków 2023.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 3, Kraków 2019.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. J. Kapuściak, t. 5, Kraków 2021.
- Wincenty a Paulo, św., *Korespondencja, konferencje, dokumenty*, tłum. K. Potok, t. 10, Kraków 2019.
- Wiśliński J., *Z niwy misyjnej na Ziemi św. Krzyża*, „Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo”, 39 (1936), nr 3-4, s. 207-222.
-

KS. MICHAŁ LIPIŃSKI CM – doktor nauk teologicznych z zakresu teologii duchowości. Tytuł doktora uzyskał na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie na podstawie dysertacji pt. *Mistagogiczna duchowość św. Wincentego a Paulo*. Aktualnie jest wykładowcą teologii duchowości w Instytucie Teologicznym Księża Misjonarzy w Krakowie, wykładowcą Seminarium Internum, przewodniczącym sekcji duchowości w Polskim Towarzystwie Teologicznym i dyrektorem Wydawnictwa Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy. Główne publikacje: *Mistagogiczna duchowość św. Wincentego a Paulo*, Kraków 2014; *Duchowy klimat towarzyszący objawieniu Cudownego medalika*, [w:] Katarzyna Labouré. *Życie i charyzmat*, Kraków 2022, s. 11-32; *Apostolat maryjny i kult Najświętszej Maryi Panny od cudownego medalika w Polsce*, [w:] *W służbie mariologii i maryjności. Księga jubileuszowa z okazji 25-lecia Polskiego Towarzystwa Mariologicznego*, bm. 2024, s. 179-194; *Duchowe tło powstania Zgromadzenia Księża Misjonarzy*, [w:] *Misja, miłosierdzie, formacja – filary duchowości i działalności św. Wincentego a Paulo*, Kraków 2024, s. 9-40.

KS. ADAM SEJBUK CM – misjonarz św. Wincentego a Paulo, dr nauk teologicznych, absolwent Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Centre Sèvres w Paryżu, wykładowca teologii dogmatycznej, wychowawca w misjonarskim seminarium w Krakowie.

KS. SZCZEPAN SZPOTON CM – adiunkt w Katedrze Bioetyki Teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Prowadzi badania w zakresie bioetyki i teologii moralnej. Publikacje: *Naprotechnologia – cicha rewolucja*, Kraków 2021. Redaktor i współautor monografii: Katarzyna Labouré. *Życie i charyzmat*, Kraków 2021; *Celibat – ujęcie interdyscyplinarne*, Kraków 2023; *Misja – Miłosierdzie – Formacja. Filary duchowości i działalności św. Wincentego a Paulo*, Kraków 2024. Publikował min. w takich czasopismach jak: „Fides et ratio”, „Teologia i człowiek”, „Studia redemptorystowskie”.